

*К. В. Рябко,
аспірант кафедри бухгалтерського обліку і аудиту
Українська академія банківської справи*

ТРАНСФЕРТНЕ ЦІНОУТВОРЕННЯ ЛІКВІДНОСТІ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ ЛІКВІДНОСТІ БАНКУ

*K. Riabko,
postgraduate at the Department of accounting and auditing
Ukrainian academy of banking*

LIQUIDITY TRANSFER PRICING AS A KEY ELEMENT OF BANK'S LIQUIDITY RISK MANAGEMENT

Стаття присвячена аналізу ролі трансфертного ціноутворення ліквідності в управлінні ризиком ліквідності банку. Визначена роль трансфертного ціноутворення в управлінні ліквідністю банку, наведено основні складові трансфертної ціни з урахуванням ризику ліквідності, здійснено аналіз показників ліквідності, введених Базелем III.

The article analyzes the role of liquidity transfer pricing in bank's liquidity risk management. The role of transfer pricing in a liquidity management is defined, the main components of a transfer price are illustrated, considering the liquidity risk and liquidity ratios, imposed by Basel III, are analyzed.

Ключові слова: *ризик ліквідності, управління ризиком ліквідності, трансфертна ставка, трансфертне ціноутворення, Казначейство, банківські ризики, трансфертне ціноутворення ліквідності.*

Key words: *liquidity risk, liquidity risk management, transfer price, funds transfer pricing, Treasury, bank risks, liquidity transfer pricing.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Ліквідність є одним з найважливіших понять банківської галузі. У період до фінансової кризи 2007-2008 років кошти завжди були доступні банкам безкоштовно чи з малими витратами. Здавалося, що у банків не було потреби у запровадженні жорстких методів управління ліквідністю і загальноприйнятою практикою було використання моделей, заснованих на рефінансуванні довгострокових активів короткостроковими зобов'язаннями.

Однак, у період після кризи, управління ризиком ліквідності знову стало важливим питанням як для комерційних банків, так і для регуляторів. Банки почали розуміти, що ліквідність має свою ціну і за неї необхідно платити. На сьогоднішній день, ліквідність знаходиться на вершині списку пріоритетів банкірів і залишиться там, як мінімум, у найближчому майбутньому [3].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню методів управління ризиком ліквідності банку приділено увагу у багатьох роботах як вітчизняних, так і зарубіжних авторів: А. Спіфанова, Н. Маслак, В. Стельмаха, І. Сала, Ю. Серпенінової, А. Наместнікова, Е. Ріда, П. Роуза та інших.

Незважаючи на суттєві наукові результати, отримані вищезазначеними та іншими вченими, слід зауважити, що на сьогоднішній день недостатньо уваги приділяється трансфертному ціноутворенню ліквідності, як одному з ключових елементів управління ризиком ліквідності банку. Тому, дослідження ролі трансфертного ціноутворення ліквідності у діяльності банківських установ залишається актуальним і потребує подальшого дослідження та розвитку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ризик ліквідності – це ризик того, що банк, будучи платоспроможним, не володіє достатніми фінансовими ресурсами, щоб виконувати свої зобов'язання при настанні термінів їх погашення, або може отримати такі ресурси тільки за умови зайвих витрат. Тобто, ризик ліквідності умовно можна розділити на два види ризику: ризик недостатньої ліквідності та ризик надмірної ліквідності. У разі недостатньої ліквідності ризик полягає в неможливості виконання банком своїх зобов'язань, в разі надмірної ліквідності – у недоотримання прибутку за рахунок фондування занадто великого обсягу високоліквідних активів.

Напередодні фінансової кризи багато банків не приділяли значної уваги управлінню ризиком ліквідності і таку його складову як ризик фондування ліквідності вважали “безкоштовною”. Тобто, банки не включали до вартості активів витрати, пов'язані із ризиком ліквідності фондування і ніяк не враховували вигоди від того, що зобов'язання є джерелом фондування ліквідності.

Фондування ліквідності – це спроможність банку виконати зобов'язання у певний період часу.

Ризик фондування ліквідності – це ризик, пов'язаний із неможливістю банку виконати зобов'язання у майбутньому.

Тобто, фондування ліквідності має відношення до певного визначеного моменту часу. А ризик фондування ліквідності – орієнтований на майбутнє і вимірюється у певному горизонті часу.

Одним з ключових елементів управління ліквідністю є трансфертне ціноутворення ліквідності, що по суті характеризує те, як банк враховує витрати, вигоди та ризики фондування ліквідності в своїй діяльності.

Трансфертне ціноутворення ліквідності – це процес віднесення витрат, вигід і ризиків ліквідності на відповідні бізнес-підрозділи у межах банку. Основними задачами трансфертного ціноутворення ліквідності є:

- передача витрат та вигід ліквідності з бізнес-підрозділів банку до централізовано керованого фонду, формування і управління яким здійснюється Казначейством банку;

- покриття витрат на створення подушки ліквідності, шляхом стягнення умовних зобов'язань, базуючись на очікуваному використанні ліквідності.

Подушка ліквідності – сукупність високоліквідних і необтяжених активів банку, що використовується для покриття можливого відтоку грошових коштів з банку, визначений на обраному горизонті часу з обраною ймовірністю.

Для того щоб краще відображати попит і пропозицію ліквідності, її споживачі повинні платити трансфертну ціну її постачальникам через Казначейство банку. Централізоване управління ризиком ліквідності в Казначействі має значні переваги. Воно володіє найбільш повною інформацією про заплановані зміни в структурі балансу. У разі необхідності коригування структури балансу або закриття короткострокових розривів ліквідності, Казначейство має в своєму розпорядженні більший, в порівнянні з бізнес-підрозділами, набір ринкових інструментів, таких як казначейський портфель цінних паперів, МБК, випуск облігацій, залучення коштів центрального банку і т. д.

Управління ризиком ліквідності вимагає значного досвіду і професійної підготовки, тому утримання в кожному самостійному бізнес-підрозділі дорогих фахівців з управління ризиком ліквідності є економічно недоцільним.

Короткострокові трансфертні ставки, як правило, встановлюються Казначейством на щоденній основі. В разі підвищеної ліквідності банку в короткостроковому періоді трансфертні ставки на відповідних термінах знижуються, що призводить до зниження клієнтських ставок по кредитах і депозитах. Таким чином, обмежується залучення коштів і стимулюється розміщення. У разі короткострокового розриву ліквідності трансфертні ставки підвищуються, що призводить до стимулювання залучення і обмеження розміщення грошових коштів. Управління ліквідністю на довгих термінах є більш складною задачею. Для встановлення трансфертних ставок на терміни більше 1 місяця необхідно враховувати прогноз вхідних і вихідних платежів; можливість залучення державних коштів; сезонність попиту і пропозиції на фінансові ресурси; збільшення ставок в дні податкових виплат, в останні дні кварталу і в кінці року і т. д. Таким чином, при встановленні трансфертних ставок для кожної терміновості необхідно аналізувати не тільки поточний стан ліквідності, а й прогнозні події на дату закінчення угоди.

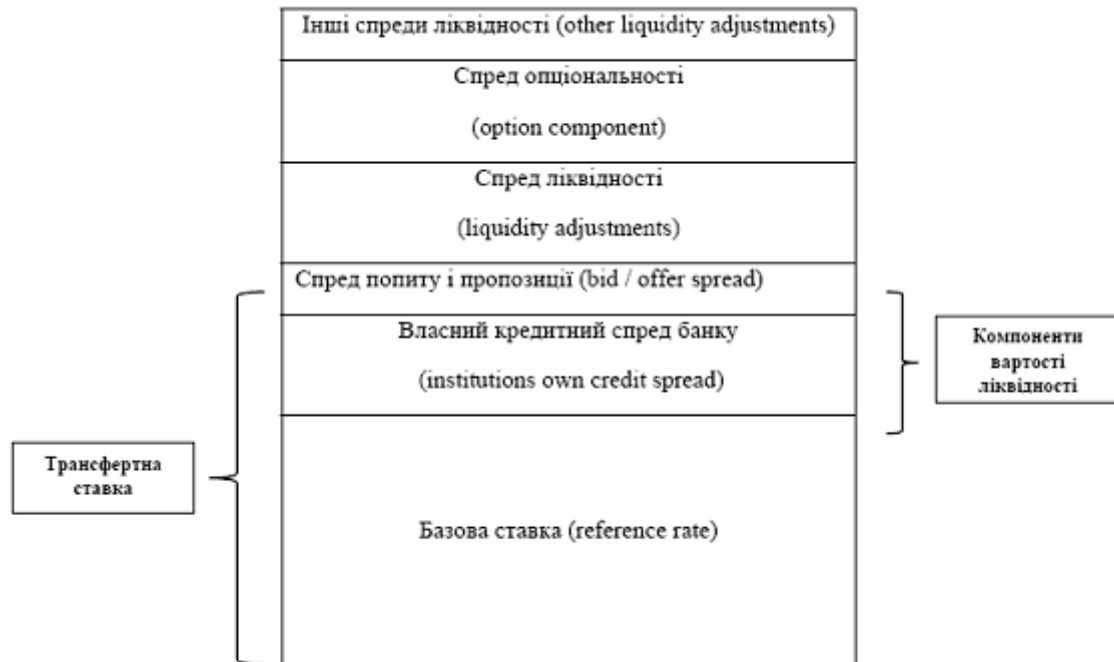
Залежно від рівня розвитку системи трансфертного ціноутворення у банку, структура трансфертних ставок може бути різною. У найпростішому випадку кожному терміну відповідає певна трансфертна ставка, яка використовується і для активних, і для пасивних операцій. Згідно з принципами трансфертного ціноутворення кожній активній і пасивній угоді, що приводить до руху коштів, відповідає дві ставки: клієнтська і трансфертна. Клієнтська ставка, як правило, розраховується з трансфертної шляхом додавання спреда бізнес-підрозділу (позитивного для кредитів і негативного для депозитів).

У міру розвитку системи трансфертного ціноутворення структура трансфертних ставок ускладнюється, а їх кількість зростає: для різних продуктів встановлюються різні трансфертні ставки. До складу трансфертної ставки включаються різні компоненти, що відображають ризики, які несе в собі цей продукт, в тому числі - ризики ліквідності.

Європейський комітет з банківського нагляду в жовтні 2010 року в Керівництві щодо розподілу витрат і прибутків, пов'язаних з ліквідністю розглядає питання встановлення трансфертних цін, як найважливіший аспект, оскільки трансфертні ціни визначають як будуть вимірюватися внесок підрозділів в чисту процентну маржу банку. У тексті документа узагальнюються підходи і даються рекомендації, що стосуються структури трансфертних ставок.

Європейським комітетом з банківського нагляду запропонована структура трансфертних ставок, зображена на Рис.

1

Рисунок 1. Структура трансфертних ставок, запропонована Європейським комітетом з банківського нагляду

Розглянемо кожен компонент трансфертної ставки детальніше:

- базова ставка – основа для побудови трансфертної ставки, зазвичай являє собою ринковий індикатор;
- власний кредитний спред банку – спред, що відображає вплив кредитного ризику банку на підвищення вартості залучення коштів даним банком;
- спред попиту і пропозиції – спред, що відображає різницю ставок залучення і розміщення коштів;
- спред ліквідності – спред, що враховує різну вартість інструментів однаковою терміновості, але що володіють різними властивостями з точки зору ліквідності;
- спред опціональності – спред, що враховує вартість вбудованих в продукт опціонів (дострокове погашення, дострокове вилучення, можливість поповнення і т. п.);
- інші спреди ліквідності, що також можуть бути включені в розрахунок, наприклад спред ризику країни [4].

Як зазначалося вище, ще однією задачею трансфертного ціноутворення ліквідності є покриття витрат на створення подушки (буферу) ліквідності, що являє собою сукупність високоліквідних і високоякісних активів, які допомагають банку вижити у разі неочікуваного відтоку грошових коштів.

У грудні 2010 року Базельський комітет представив регулятивні стандарти управління ризиком ліквідності, як частину Базеля III, яка включає показник покриття ліквідності (Liquidity coverage ratio) і показник чистого стабільного фондування (Net stable funding ratio), вступ яких у повну силу планується на 1 січня 2019 року. Саме ці показники дають змогу оцінити чи має банк достатню кількість високоліквідних і високоякісних активів. Показник покриття ліквідності (LCR) дає можливість оцінити чи має банк достатню кількість високоліквідних активів, щоб вижити в стресових умовах ліквідності протягом 30 днів, а показник чистого стабільного фондування (NSFR) заохочує банки залучати більш стабільні джерела фінансування у довгостроковому періоді. Розглянемо кожен з показників детальніше.

Таблиця 1.

Характеристика та наслідки введення показника покриття ліквідності (LCR)

Характеристика	Наслідки введення
----------------	-------------------

<ul style="list-style-type: none"> ■ 30-денний коефіцієнт LCR, націлений на забезпечення короткострокової стійкості до потенційний розривів ліквідності. Допомагає впевнитися у тому, що банки мають достатню кількість високоякісних ліквідних активів, щоб витримати стресовий сценарій фондування, визначений регулюючими органами; ■ Для визначення коефіцієнта LCR величина високоякісних ліквідних активів порівнюється з очікуваними грошовими відтоками протягом 30-денного стресового сценарію. Очікувані грошові відтоки повинні повністю бути покриті достатньо ліквідними, високоякісними активами; ■ Активам присвоюються ваги в залежності від ліквідності, які варіюються від 100 % для державних облігацій і готівки до 0-50 % для корпоративних облігацій 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ризик вилучення депозитів повинен бути знижений, що у свою чергу покращить загальну стабільність фінансового сектору; ■ Введення коефіцієнта LCR вимагає від банків підтримання суттєво більш ліквідних низькодохідних активів для виконання вимог коефіцієнту покриття ліквідності, що матиме негативний вплив на рентабельність ■ Банки змінять свій профіль фінансування, який призведе до збільшення попиту на довгострокове фінансування. Залучення такого фінансування від інституційних інвесторів може бути недоступно, так як останні зазвичай намагаються знизити свої інвестиції у фінансовий сектор
---	---

Таблиця 2.

Характеристика та наслідки введення показника чистого стабільного фондування (NSFR)

Характеристика	Наслідки введення
<ul style="list-style-type: none"> ■ За допомогою коефіцієнта NSFR порівнюються наявні джерела фінансування з потребами фінансування балансових активів; ■ Доступне стабільне фінансування більше необхідного стабільного фінансування; ■ Необхідні і доступні суми фінансування використанням зважених факторів, що відображують “стабільність” доступного фондування і дюрацію активу; ■ Зважені фактори для активів розрізняються від 0 % до 5 % для готівки і державних облігацій до 65 % для іпотечних кредитів, 85 % для роздрібних кредитів і 100 % для інших активів; ■ Для визначення доступного стабільного фінансування зобов’язань зважені фактори варіюються від 100 % для капіталу 1 рівня до 90 % для роздрібних депозитів і 50 % для повністю незабезпеченого фінансування. Фінансування від Європейського центрального банку зважується під 0 % 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Коефіцієнт NSFR стимулює банки знизити їх залежність від короткострокового фондування і збільшити стабільність змішаного фінансування; ■ Банкам буде необхідно збільшити пропорцію міжбанківських і корпоративних депозитів зі строком більше одного року, але на сьогоднішній день апетит на строкову заборгованість обмежений; ■ Більшості банків буде складно збільшити питому вагу міжбанківських депозитів зі строком більше, ніж на один рік (обмежений попит на ринку), що, вірогідніше всього, призведе до збільшення витрат на фінансування; ■ Управління коефіцієнтом NSFR шляхом зміни складу активів призведе до збільшення питомої ваги короткострокових активів і зниження дохідності ■ Більш сильні банки с високим коефіцієнтом NSFR будуть здатні впливати на ринкове ціноутворення на активи. Конкурентоспроможність слабких банків знизиться, а слід за нею і загальний рівень конкуренції

Тобто, введення двох вищезазначених коефіцієнтів ліквідності, що відповідають короткостроковій і довгостроковій ліквідності і фондуванню, примусить банки перейти від угод про короткострокове фінансування до пошуку довгострокового фінансування, що у свою чергу змінить маржу і ціни [2].

ВИСНОВКИ

З введенням нових вимог управління ліквідністю ускладнюється і для відповідності умовам регуляторів та підвищення фінансової стійкості банкам необхідно більш ефективного використання усіх наявних інструментів. Одним з таких інструментів є трансфертне ціноутворення в банку, використання якого дозволяє акумулювати ризик ліквідності в одному підрозділі банку (Казначействі) з подальшим централізованим управлінням даним ризиком. Також трансфертні ставки є основою ціноутворення клієнтських продуктів, що дозволяє більш оперативно здійснювати зміну процентних ставок за всіма активними і пасивним продуктам банку в залежності від стану ліквідності банку і банківської системи в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.

1. Ліквідність банку: окремі аспекти управління та світовий досвід регулювання і нагляду [Текст] : науково-аналітичні матеріали / В. С. Стельмах, В. І. Міщенко, В. В. Крилова. – К.: Національний банк України. Центр наукових досліджень. 2008. – 220 с.
2. Basel III: Issues and implications [Electronic resource]: KPMG materials. – Режим доступу: <http://www.kpmg.com/global/en/issuesandinsights/articles> (<http://www.kpmg.com/global/en/issuesandinsights/articles>) publications/ documents/basell-iii-issues-implications.pdf
3. Culp, S. Liquidity Transfer Pricing Is Now A Key Element In Banks' Success [Electronic resource]: article / S. Culp. – Режим доступу: <http://www.forbes.com/sites/steveculp/2013/09/12/liquidity-transfer-pricing-is-now-a-key-element-in-banks-success/#12d27fd34654>
4. Guidelines on Liquidity Cost Benefit Allocation [Electronic resource]: Committee of European Banking Supervisors. – Режим доступу: https://www.eba.europa.eu/documents/10180/16094/cebs18_Guidelines.pdf (https://www.eba.europa.eu/documents/10180/16094/cebs18_Guidelines.pdf)

REFERENCES.

1. Stel'makh, V., Mischenko, V., Krylova, V. (2008), Likvidnist' banku: okremi aspekty upravlinnia ta svitovij dosvid rehuliuвання i nahliadu [Banking liquidity: some aspects of management and world experience of regulation and supervision], Natsional'nyj bank Ukrainy, Tsentr naukovykh doslidzhen', Kyiv, Ukraine
2. The official site of KPMG (2011), "Basel III: Issues and implications", available at: <http://www.kpmg.com/global/en/issuesandinsights/articles> (<http://www.kpmg.com/global/en/issuesandinsights/articles>) publications/ documents/basell-iii-issues-implications.pdf (Accessed 10 April 2016)
3. Culp, S. (2013), "Liquidity Transfer Pricing Is Now A Key Element In Banks' Success", available at: <http://www.forbes.com/sites/steveculp/2013/09/12/liquidity-transfer-pricing-is-now-a-key-element-in-banks-success/#12d27fd34654> (<http://www.forbes.com/sites/steveculp/2013/09/12/liquidity-transfer-pricing-is-now-a-key-element-in-banks-success/#12d27fd34654>) (Accessed 8 April 2016)
4. Committee of European Banking Supervisors (2010), "Guidelines on Liquidity Cost Benefit Allocation", available at: https://www.eba.europa.eu/documents/10180/16094/cebs18_Guidelines.pdf (https://www.eba.europa.eu/%20documents/%2010180/16094/cebs18_Guidelines.pdf)

Стаття надійшла до редакції 20.04.2016 р.

(<http://www.poligrafua.net/>)

bigmir)net

549

138

(<http://www.bigmir.net/>)

Вропу.

ТОВ "ДКС Центр"